

February 2011 concerning the rights of passengers in bus and coach transport and amending Regulation (EC) № 2006/2004. URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2011/181/oj>.

12. Regulation (EC) № 1371/2007 of the European Parliament and of the Council of 23 October 2007 on rail passengers' rights and obligations. URL: <http://data.europa.eu/eli/reg/2007/1371/oj>.
13. Ordonnance sur l'assurance des véhicules (OAV) du 20 novembre 1959 (Etat le 1er janvier 2017): *Le Conseil fédéral suisse*. URL: <https://www.admin.ch/opc/fr/classified-compilation/19590239/index.html>.

УДК 347.44

DOI <https://doi.org/10.26661/2616-9444-2019-3/4-07>

Правова природа та сутність договору кейтерингу

Велічко А. Д.

*Запорізький національний університет, вул. Жуковського, 66, м. Запоріжжя, Україна
velickoanna31@gmail.com*

Ключові слова:

продукти харчування, право на безпечне для життя і здоров'я довкілля, договір кейтерингу, організація виїзного харчування.

Надійшло до редколегії:

19.10.2019

Прийнято до друку:

23.11.2019

Стаття присвячена актуальним питанням визначення правової природи та сутності договору кейтерингу. З точки зору типології цивільно-правових договорів, проведеної в ЦК України, його можна віднести як до типу договорів про надання послуг, так і договорів про передачу майна у власність, оскільки однією з основних умов договору є умова про постачання продуктів харчування. З цього зроблено висновок про можливість визнання цього договору змішаним, непойменованим, таким, який містить декілька предметів, об'єднаних однією метою, – організацією виїзного харчування. Водночас специфіка правовідносин за цим договором, які визначаються інтересами та метою замовника, зумовлюють варіативність як основних, так і додаткових умов договору кейтерингу, і в питанні їх автономного регулювання прояв свободи договору обмежується лише вимогами забезпечення безпеки як прояву новітнього людиноцентричного підходу у забезпеченні права особи на безпечне середовище при тому, питання визнання єдиного предмету договору кейтерингу (одночасно як дії, так і матеріального блага) чи групи пов'язаних предметів (постачання продуктів харчування та організація і надання послуг із забезпечення їх споживання) є відкритим.

Ідентифікація договору кейтерингу за предметом як єдиним, так і складним, пов'язаним єдиною метою організації здійснення виїзного харчування можлива шляхом визначення цієї мети. Водночас автор звертає увагу про необхідність визначення провідної ідеї виконання договору кейтерингу на безпековій основі, оскільки йдеться про безпеку життя та здоров'я особи, адже забезпечення продуктами харчування та організація харчування перебуває в залежності від їх якості і харчової придатності. Саме тому мають бути нормативні

гарантії забезпечення права людини, закріпленого ч. 3 ст. 293 ЦК України, – права на безпечні для неї продукти споживання (харчові продукти та предмети побуту) як прояв права на безпечне для життя і здоров'я довкілля, закріпленого ст. 50 Конституції України.

Legal nature and nature of the catering contract

Velichko A. D.

*National University of Zaporozhye, st. Zhukovsky, 66, Zaporozhye, Ukraine
georgesamoil1976@gmail.com*

Key words:

food, right to a safe and healthy environment, catering contract, catering.

The article deals with topical issues of determining the legal nature and essence of a catering contract. There is currently no regulatory definition for a catering contract. The practice is to understand the catering contract as a contract for the organization and implementation of catering. The analysis of catering contracts used in business practice, in particular, in the practice of organizing and providing food for participants of the Eurovision Song Contest 2017 and providing food for passengers and crew at Boryspil Airport, does not clearly define the single criterion of the subject of this contract, since about the supply of food and the creation of conditions for their consumption, or just about the supply of food.

From the point of view of the typology of civil contracts, conducted in the Central Committee of Ukraine, it can be attributed to both the type of service contracts and property transfer contracts, since one of the main terms of the contract is the condition of food supply. This concludes the possibility of recognizing this contract as mixed, unnamed, one that contains several objects combined for one purpose – catering. At the same time, the specifics of the legal relations under this contract, which are determined by the interests and purpose of the customer, determine the variability of the basic and additional terms of the catering contract and in the matter of their autonomous regulation manifestation of the freedom of the contract is limited only by security requirements, as a manifestation of the latest human-centric approach in securing a person-centered right to a safe environment. At the same time, the issue of recognizing a single object of a catering contract (both actions and material benefits) or a group of related items (food supply and organization and provision of services for their consumption) is open.

The identification of a catering contract by the subject matter, both single and complex, related to the sole purpose of arranging catering is possible by defining this purpose. At the same time, the author draws attention to the need to define the leading idea of executing a catering contract on a safe basis, since it is about the safety of life and health of the individual, since the provision of food and organization of food depends on their quality and nutritional suitability. That is why there should be regulatory guarantees for human rights enshrined in Part 3 of Art. 293 of the Civil Code of Ukraine, – the rights to safe food for her (food and household items) as a manifestation of the right to a safe and healthy environment, enshrined in Art. 50 of the Constitution of Ukraine.

Відсутність нормативного визначення договору кейтерингу зумовлює розмаїття підходів, які застосовуються в підприємницькій практиці надання послуг кейтерингу. Щонайменше вони різняться умовами щодо виготовлення та постачання продуктів харчування, забезпечення їх безпечності. Основні з них: 1) постачання; 2) приготування і постачання; 3) виїзне приготування за місцем споживання; додаткові: виїзне ресторанне обслуговування із залученням висококваліфікованих кухарів, офіціантів; сервірування, дизайн оформлення приміщень виїзного харчування, обладнання місць споживання кейтерингових послуг, забезпечення меблями, обладнанням, посудом, скатертями, системами підігріву та охолодження продуктів харчування, вбиральнями та засобами для миття рук тощо.

Характер послуг і їх зміст визначаються сторонами. У жодному із проаналізованих договорів не йдеться про наявність необхідного рівня кваліфікації спеціалістів, працівників, які безпосередньо контактують із продуктами харчування, дотримання ними санітарно-гігієнічних норм і вимог щодо приготування та реалізації продуктів харчування, а лише про наявність необхідних документів (сертифікатів відповідності, висновків державної санітарно-епідеміологічної експертизи МОЗ України, ветеринарних документів, посвідчень якості), при тому, що не визначається, які з визначених документів є відповідними.

Як наслідок, відсутність нормативного визначення, яке б надавало розуміння правової природи та сутності договору кейтерингу, варіативність визначення умов договору сторонами, визначення відповідальності за договором на рівні «згідно чинного законодавства» не сприяє стабільності цивільних відносин, захисту прав

замовників, більшість із яких є фізичними особами-споживачами.

Як не дивно, але попри швидкий розвиток сфери кейтерингових послуг як у світі (де загальний обіг капіталу сягає 70 млрд доларів), так і в Україні, де кейтерингом займаються близько 300 кейтерингових компаній, із яких 260 надають послуги з обслуговування подій (іvent-кейтеринг) із загальним річним оборотом від 72 до 85 млн грн, а з поширенням ринку на доставку їжі для армії, бортового обслуговування суден, державних установ, в тому числі закладів освіти (шкіл, дошкільних закладів, училищ, технікумів, ВНЗ), санаторіїв, дитячих будинків, виконавчих комітетів, міськрад, відділів освіти, закладів охорони здоров'я, місць виконання покарань становить близько 3 млрд грн. [1]. Тим не менше, жодного наукового дослідження в цій сфері (в галузі «Право») автору знайти не вдалося. Існуючі дослідження здійснені в сфері економіки, менеджменту та маркетингу.

Відсутність наукових досліджень, неоднозначність практики застосування законодавства до регулювання правовідносин у сфері надання послуг кейтерингу призводить до проблем у вирішенні спірних питань, які виникають між сторонами договору (замовниками і виконавцями), проблеми вибору договірної зобов'язальної конструкції, яку слід використовувати у випадку узгодження сторонами окремих умов договору.

Завдання визначення правової природи та сутності договору кейтерингу, визначення його предмету відповідає меті дослідження. Такий підхід зумовлюється тим, що зміст договору зумовлений його предметом, який є природоутворюючим елементом. У ситуації з непойменованими договорами доводиться відшукувати ознаки в ньому інших самотійних типів договорів, що призводить до дилеми моно- чи дуо- предмету такого договору; змішаного договору чи договору, який

вже набув самостійних рис і воліє бути визнаним самостійним підвидом одного з існуючих типів договорів.

Аналізуючи існуючі нормативно-правові акти, які стосуються досліджуваного договору кейтерингу, автор звернув увагу, що розуміння сутності кейтерингу змістовно розширилося. В науковій літературі зазначається, що термін «кейтеринг» (catering) англійського походження і у перекладі означає «громадське харчування». Історично воно утворилося від англійського слова “cater”, яке означає «обслуговування клієнта», «поставка провізії», «прагнення принести задоволення». Засновником кейтерингу вважають Жан-Франсуа Вателя, який організовував бенкети і розваги ще при дворі Людовіка XIV [2].

В Україні поняття «кейтеринг» згадується лише в ДСТУ 4281:2004 «Заклади ресторанного господарства. Класифікація», де стандарт кейтеринг включено до групи 4.4 «Постачання їжі, приготованої централізовано, для споживання в інших місцях», яка охоплює такі види підприємств ресторанного господарства: 4.4.1 фабрику-заготівельню, 4.4.2 фабрику-кухню, 4.4.3 домову кухню, 4.4.4 ресторан за спеціальними замовленнями (catering). При тому, що у стандарті «ресторан за спеціальними замовленнями (catering)» останній трактується як заклад ресторанного господарства, призначений готувати і постачати готову їжу та організовувати обслуговування споживачів в інших місцях за спеціальними замовленнями [3]. Тому кейтеринг є одним із видів постачання їжі, приготовленої централізовано для споживання в інших місцях і передбачає ресторанне приготування їжі за спеціальним замовленням. Тобто, заготівля і постачання продуктів харчування фабрикою-заготівельню, фабрикою-кухню, домовою кухнею не є кейтерингом.

Проаналізувавши документацію та практику державних закупівель, автором було встановлено, що зазначений *Herald of Zaporizhzhia National University. Jurisprudence*

стандарт застосовується до будь-яких постачань готової продукції для державних потреб, включаючи потреби армії, освіти, закладів охорони здоров'я. Так, на загальновідомому сайті державних закупівель e-tender.ua дається спроба пояснити зміст кейтерингових послуг. Визначено різний зміст «кейтерингових послуг» і «послуг з організації харчування дітей», хоча з його визначення різниця не є зрозумілою [4]. Так, визначено, що в цій сфері найчастіше замовниками оголошуються тендери за такими кодами: 55520000-1 (кейтерингові послуги); 55510000-8 (послуги їдалень); 55320000-9 (послуги з організації харчування). Вивчивши тендерні пропозиції на сайті prozorro.gov.ua, виявлено, що в код ДК 55520000-1 - Кейтерингові послуги вміщується різний зміст: а) надання послуг для організації харчування учнів [5]; б) послуга щодо забезпечення харчуванням [6].

Автор погоджується, що «забезпечення харчування» та «організація харчування» не ідентичні категорії, адже в першому випадку йдеться про «створення умов належного здійснення харчування», а в другому – про «організацію». Іншими словами, про забезпечення і про організацію. І в жодному випадку не про здійснення поставок харчів. Але ж навіть у ДСТУ 4281:2004 йдеться про «Постачання їжі, приготованої централізовано, для споживання в інших місцях». Тому або дійсно йдеться про послугу з організації такого постачання третьою особою, або ж про банальну помилку у формулюваннях, що породжено відсутністю наукових пізнань і розмежування категорій. Але ж це суттєво – здійснити поставку чи організувати її здійснення. Останнє є організаційним правовідношенням, пов'язаним із комерційним посередництвом і представництвом, та має регулюватися організаційним договором та/або договором, який формалізує регулювання правовідносин представницького характеру.

Аксіоматично, що будь-якому типу, виду чи підвиду договору властивий свій порядок укладання, виконання, припинення (динаміки договору) та правових наслідків невиконання чи неналежного виконання договору. Залежно від того, до якого типу цивільно-правових договорів буде віднесено договір кейтерингу, залежить застосування договірних типологічних особливостей, про які йшлося вище.

Автор з'ясовує економічну сутність кейтерингу. Так, Т. Сушальська визначила кейтеринг як виїзне ресторанне обслуговування, яке включає в себе вміння не лише смачно приготувати, красиво оформити, але й ефективно подати страви та напої в певний час та місці, на яке вкаже клієнт [7, с. 47]; Р.А. Браймер – як обслуговування за межами приміщень підприємства харчування [8, с. 200]. За визначенням президента Асоціації ресторанного бізнесу Ісає Фельдмана кейтерингом є ресторанне обслуговування заходів на природі або в приміщеннях, які не є ресторанами [9, с. 236–242].

В економічній літературі акцентується увага на тому, що кейтеринг належить до послуг, які надаються підприємствами ресторанного господарства. Як визначили О. О. Нестеренко та І. С. Коробкіна, і в стандарті, і в економічній літературі основними ознаками кейтерингу є проведення обслуговування поза межами закладу ресторанного господарства, у місцях, обраних замовниками кейтерингових послуг. Саме за цією ознакою автором зроблене визначення, що під кейтерингом варто розуміти самостійний вид підприємницької діяльності чи додаткову послугу закладу ресторанного господарства, яка полягає в наданні сервісу з організації харчування, виїзного обслуговування заходів різного призначення, роздрібного продажу готових страв і напоїв у місцях, обраних замовниками [10, с. 252].

Аналіз підходів науковців у сфері ресторанного бізнесу, економіки, ДСТУ

та практики державних закупівель дозволяють зробити висновок, що в кожному з випадків у зміст поняття «кейтеринг» вкладається різне значення: від діяльності ресторанів «за межами» до організації харчування (як виду договору послуг) і аж до звичайного постачання продуктів харчування як підвиду договору постачання. То все ж таки, що є предметом такого договору: постачання харчів, організація такого постачання, організація харчування чи обслуговування за межами закладів, які виготовляють ці харчі?

Відповідно до типізації цивільно-правових договорів, проведеної Л.К. Веретельник, остання можлива на основі критерію економічної основи, регульованого ним правовідношення [11, с. 7]. Свого часу О.С. Іюффе таким критерієм визначив основну мету договору [12, с. 26].

Напевно, що варто праву природу та сутність договору кейтерингу визначати саме на основі зазначених критеріїв, а основною метою такого договору та досягненням кінцевого результату вказувати забезпечення споживачів, визначених замовником, продуктами харчування (готових страв). Але і цього недостатньо. Напевно, що із розширенням сфери правовідносин, на які практикою поширено застосування категорії кейтеринг, слід говорити про кейтеринг у широкому і вузькому розумінні цього явища. В широкому як про всяке постачання продуктів харчування (як основне) і сервісне обслуговування (як супутнє і додаткове). У вузькому – лише як ресторанне обслуговування за спеціальним замовленням за межами такого закладу.

Автор вважає, що віднесення договору кейтерингу до типу договорів про надання послуг є умовним і сумнівним, адже предметом договорів із надання послуг є сам процес надання послуги, а не досягнення матеріалізованого результату, як зазначив А. Б. Гриняк [13, с. 117]. Аналізуючи договір кейтерингу, автор доходить висновку, що попри споживання послуги

«з організації харчування», кінцева мета є суто матеріальною – факт передачі продуктів харчування споживачам, визначеним замовником чи умов, за яких таке споживання є можливим.

За таких обставин договір кейтерингу має більше ознак навіть не підрядного договору, а поставки особливого роду, оскільки йдеться не про вироблення певної речі з матеріалів власних чи замовника, а про постачання (передачу у власність) продуктів харчування, вироблених виконавцем. Водночас умова про сервісне обслуговування в процесі «кейтерингового обслуговування» (як виконання постачання продуктами харчування за якістю, видами, у місці та в певний час і в певний спосіб) має ознаки, схожі як на роботи, так і на послуги. Так, якщо йдеться про сервування, прибирання, що передбачає матеріалізований результат, то варто говорити про підрядний тип правовідносин і застосування до них підрядного типу договору. Водночас обслуговування бенкетів, заходів офіціантами й іншим обслуговуючим персоналом має ознаки правовідносин із надання послуг, а тому має регулюватися типом договору про надання послуг.

Тому має місце множинність умов і множинність предметів, що зумовлює застосування до відповідних умов положень відповідних типів договорів. З цього приводу низкою вчених, зокрема А.В. Волковою, було визначено, що в подібних випадках йдеться про змішаний договір, який характеризується множинністю його предметів [14, с. 107].

Автор вважає, що попри наявність у договорі кейтерингу ознак інших відомих типів договорів, предметів та умов таких договорів, він об'єднується єдиною метою – очікуваним результатом, якого прагнули сторони в момент його укладання, а таким за договором кейтерингу є забезпечення харчуванням на замовлення замовника. Договір кейтерингу в силу традицій позитивістського підходу знайде своє

Herald of Zaporizhzhia National University. Jurisprudence

нормативне закріплення, що сприятиме визначеності правової природи та сутності договору. Його варто визнавати домовленістю сторін, за якою виконавець на замовлення замовника зобов'язується організувати чи здійснити забезпечення харчуванням замовника чи визначених ним осіб у спосіб, місці та часі, визначених замовником із дотриманням вимог законодавства щодо якості та безпечності харчових продуктів, а замовник зобов'язується прийняти таке забезпечення та оплатити його.

Таке визначення ґрунтується на визначеному автором підході щодо особливого об'єкту договору – харчових продуктів, які мають відповідати вимогам правового режиму поводження з ними. Йдеться про вимоги, які мають ставитися до суб'єктів виготовлення продуктів харчування, страв, персоналу, вимог до якості продуктів харчування як на етапі їх виготовлення, так і постачання та забезпечення безпеки споживання (дотримання санітарно-гігієнічних норм і правил) тощо.

Оскільки неякісні та такі, які втратили споживчі властивості, продукти харчування можуть зашкодити життю чи навіть здоров'ю людини-споживача, особливою умовою такого договору має бути вимога про безпеку. Хоча умова безпеки і не є визначальною для визначення предмету договору кейтерингу, проте є необхідною для визначення його правової природи та сутності, адже йдеться не про звичайну річ, а саме про якісні продукти харчування, безпечні для здоров'я та життя людини.

Правова природа договору кейтерингу не визначається наразі як самостійний договірний вид одного з існуючих договірних типів і містить ознаки, властиві як договорам про передачу майна у власність, договору поставки, підрядного договору та договору про надання послуг залежно від наявності окремих умов договору, визначених сторонами в момент його укладання. Оскільки за економічною основою і метою, якої прагнуть

досягнути сторони як його результату, визначені в момент укладання цього договору, цей договір тяжіє до договору поставки, а окремі його умови є умовами інших договорів (про виконання робіт чи надання послуг). Тому його можна визначити як особливий вид договору поставки, який визначається його особливим предметом – забезпеченням продуктами харчування та особливими

вимогами його правового режиму – режиму продуктів харчування. За такого підходу за наявності певних умов він може бути кваліфікований як змішаний договір. Ця обставина зумовлює застосування до відповідних умов, властивих іншим договірним типам положень, відповідних договірних конструкцій.

Література

1. Тише едешь, больше будешь: Как рынок кейтеринга вырос до 3 млрд гривен. URL: https://delo.ua/business/tishe-edesh-bolshe-budesh-kak-rynok-kejteringa-vyros-do-3-mlrd-315498/?supdated_new=1486579668 © delo.ua
2. Про послугу: виїзне обслуговування (кейтеринг). URL: <http://kordelia.kiev.ua/index-4.htm>.
3. ДСТУ 4281:2004. Національний стандарт України. Заклади ресторанного господарства. Класифікація. URL: http://ksv.do.am/GOST/DSTY_ALL/DSTY2/dsty_4281-2004.pdf.
4. E-tender. URL: <https://e-tender.ua/news/kejteringovi-poslugi-ta-poslugi-z-organizaciyi-harchuvannya-347>.
5. Публічні закупівлі Prozorro. URL: <https://prozorro.gov.ua/tender/UA-2020-03-10-003085-a>.
6. Публічні закупівлі Prozorro. URL: <https://prozorro.gov.ua/tender/UA-2020-01-16-003277-c>.
7. Сушальская Т. Кейтеринг: новые возможности ресторанного бизнеса. *Бухгалтерия*. 2008. № 21. с. 47.
8. Экономика и организация туризма. Международный туризм / Е.Л. Драчева, Ю.В. Забаев, Д.К. Исмаев и др.; под ред. И.А. Рябовой, Ю.В. Забаева, Е.Л. Драчевой. Москва : КНОРУС, 2005. 567 с.
9. Васютинська Р. Ресторан – це коли або пан, або пропав. *Галицькі контракти*. 2003. № 6. С. 236–242.
10. Нестеренко О.О. Класифікація кейтерингових послуг для організації їх обліку. *Бізнес Інформ*. 2014. № 4. С. 251–256.
11. Веретельник Л.К. Систематизація договорів у цивільному праві : автореф. дис. ... канд. юрид. наук. 12.00.03. Харків, 2007. 20 с.
12. Иоффе О.С. Обязательственное право. Москва : Юрид. лит., 1975. 880 с.
13. Гриняк А.Б. Особливості правового регулювання відносин за договорами підряду : монографія. Київ : НДІ приватного права і підприємництва НАПрН України, 2011. 300 с.
14. Волкова А.В. Договір перевезення вантажів автомобільним транспортом : дис. ... канд. юрид. наук. 12.00.03. Київ. 2014. 252 с.

References

1. Going quieter, you will do more: How the catering market grew to 3 billion hryvnias.

URL: https://delo.ua/business/tishe-edesh-bolshe-budesh-kak-rynok-kejteringa-vyros-do-3-mlrd-315498/?supdated_new=1486579668 © delo.ua.

2. About the service: on-site service (catering). URL: <http://kordelia.kiev.ua/index-4.htm>.
3. State standards. Specifications 4281: 2004. National standard of Ukraine. Facilities of the restaurant industry. Classification. URL: http://ksv.do.am/GOST/DSTY_ALL/DSTY2/dsty_4281-2004.pdf.
4. E-tender. URL: <https://e-tender.ua/news/kejteringovi-poslugi-ta-poslugi-z-organizaciyi-harchuvannya-347>.
5. Public procurement Prozorro. URL: <https://prozorro.gov.ua/tender/UA-2020-03-10-003085-a>.
6. Public procurement Prozorro. URL: <https://prozorro.gov.ua/tender/UA-2020-01-16-003277-c>.
7. Sushalskaya T. (2008). Catering: new opportunities for the restaurant business. *Bukhhalteriiia*, № 21, p. 47.
8. Ryabova I.A., Zabaev Yu.V., Dracheva E.L. (2005). *Ekonomika ta orhanizatsiia turyzmu. mizhnarodnyi turyzm* [Economics and organization of tourism. International tourism], KNORUS, Moscow, Russia.
9. Vasyutinskaya R. (2003). A restaurant is either a gentleman or a missing person. *Halytski kontrakt*, № 6, P. 236–242.
10. Nesterenko O.O. (2014). Classification of catering services for the organization of their accounting. *Biznes Inform*, № 4, P. 251–256.
11. Veretelnik L.K. (2007). Systematization of contracts in civil law, Thesis abstract for Cand. Sc. (Jurisprudence), 12.00.03, Kharkiv, Ukraine, 20 p.
12. Ioffe O.S. (1975). *Obiazatelstvennoe pravo* [Law of Obligations], Yuryd. lit, Moscow, USSR.
13. Grynyak A.B. (2011). *Osoblyvosti pravovoho rehuliuвання vidnosyn za dohovoramy pidriadu: monohrafiia* [Features of legal regulation of relations under contracts of the contract : monograph]. NDI pryvatnoho prava i pidpriemnytstva NAPrN Ukrainy, Kyiv, Ukraine.
14. Volkova A.V. (2014). Contract of carriage of goods by road : dis. ... Cand. Sc. (Jurisprudence), 12.00.03, Kiev, Ukraine.